

BİR TUTKU MÜZESİ; BUDAPEŞTE GÜZEL SANATLAR MÜZESİ

Zeliha KAYAHAN*

ÖZET

Bir müzenin öyküsü, sanat adına sanat ve kültürün değerini bilen toplumların yaşam önceliklerinin neler olabileceği konusunda önemli veriler sunar. Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi'nin tarihi böyle bir öykü ile gelişir. Macar asıllı bir baba-oğulun gerçekleştirdiği bir projedir aslında. Ferenc Pulszky'nin İngiltere'de müzelerin önemini fark etmesi böyle önemli bir sanat kültür akışını kendi anavatanında da gerçekleştirme fikrine dönüşür. Daha sonra oğlu Karoly Pulszky'nin müze müdürü olarak görev alır ve başarılı koleksiyon derleme politikası ile müzeyi, adeta bir sanat tarihi ansiklopedisine dönüştürür. Müze koleksiyonu 6 bölümden oluşur; Mısır sanat koleksiyonu, Klasik antikçağ koleksiyonu, Ustalar koleksiyonu, Eski heykel koleksiyonu, Baskı ve çizim koleksiyonu ve 1800 sonrası sanat koleksiyonudur. Dürer, El Greco, Goy, Rembrandt, Rubens, Velazquez, Delacroix, Manet, Monet, Cezanne ve Gauguin gibi sanatçıların yanı sıra bir Türk sanatçısı/akademisyeni olarak Hasan Pekmezci'nin de bir eseri koleksiyonlarda yer almaktadır. Müze, döneme tanıklık eden sanatçıların en nadide eserlerinin izleyicisiyle buluştuğu ortak bir mekan olarak sanata katkısına etmektedir/edecektir.

BUDAPEST MUSEUM OF FINE ARTS - A MUSEUM OF PASSION (ABSTRACT)

Story of a museum presents important information for art about what the life priorities of a society that appreciates art and culture can be. The history of Budapest Museum of Fine Arts presents us such a story. In fact, it is a project which was accomplished by a father-son of Hungarian origin. When Ferenc Pulszky realised the importance of museums in England, he turned into idea of making such an important art and culture flow in his homeland. Later, his son Karoly Pulszky serves as the museum director and turns the museum into a real art history encyclopedia by the successful purchasing policy of artistic collections. The collection of museum consists of 6 parts; Egypt artistic collection, Classical archaic age collection, Masters collection, Old sculpture collection, Print and drawing collection and art after 1800 collection. Along with artists such as Dürer, El Greco, Goy, Rembrandt, Rubens, Velazquez, Delacroix, Manet, Monet, Cezanne and Gauguin; as a Turkish artist/academician, Hasan Pekmezci has an art work in the collections as well. The museum continues/will continue to endure its life as a place where the most unique works of the artists bearing witness to the era meet with their viewers.

Anahtar Sözcükler: Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi, müze ,eser.

Keywords: Museum of Fine Arts Budapest, muse, artifact.

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Sanat Bilimleri Bölümü, Ankara, email: zelihakayahan@gmail.com

1-Giriş

Tuna Nehri üzerinde yedi köprü'nün Buda ve Peşte olarak kurulan şehrin iki yakasını birbirine bağlamasıyla oluşan Budapeşte , Orta Avrupa'nın en güzel başkentlerinden biridir. Peşte'nin odak noktası olan *Kahramanlar Meydanı* (Hösök Tere) Tuna Nehri'nin güney kısmındaki düz arazileri üzerinde yer alır. Üzerinde Macaristan tarihinin önemli kahramanlarının heykellerinin bulunduğu birbirine bakan iç bükey iki dev kaide ve bu kaidelerin ortasında 36 metre yüksekliğindeki sütunun üzerinde *Cebrail Heykeli* bulunur. Bu görkemli manzara sağda *Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi*, solda ise *Mücsarnok Sanat Sarayı* ile yapıldığı tarihin sanat anlayışını tamamen yansıtan eşsiz bir mimari örneği sunar.

Resim1- Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi

Resim 2: Kahramanlar Meydanı

Resim 3: Mücsarnok Sanat Sarayı

Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi, Macar asıllı bir sanatçı olan Karoly Pulszky'nin (1853-1899) bir çalışmasıdır. Babası Ferenc Pulszky, 1848 yılı devrim hareketlerinin çoğu Avrupa ülkelerini etkilediği bir dönemin ardından İngiltere'ye göç etmek zorunda kalır. Oğlu Karoly Londra'da doğmuş ve büyümüştür. Baba Pulszky İngiltere'de bir müzenin, bir ülke için ne denli güçlü bir sembol olduğu gerçeğini öğrenir ve böylece kendi ülkesinde de eşsiz bir müze gerçekleştirme tutkusunu içinde doğar. Amacı, Macaristan'ı modern dünyanın *amiral gemisi* konumundaki İngiltere ile aynı seviyeye getirmektir (Vecsey,2001:9). Öyle ki, bu müze; içerisinde insanlık tarihinin her döneminde gerçekleştirdiği, tüm sanat dallarından yüksek kalitede örneklerin sahibi konumunda olacaktır. Adeta sanat tarihinin eksiksiz bir ansiklopedisini oluşturmaktır amaç. Pulszky'nin bu tutkusu Macaristan tarihinde emsali olmayacak bir olaydır ve bu olay ona politik anlamda sempati kazandırmasının yanı sıra,

cömert finansal kaynaklara ulaşabilmesine de sebep olur. 1870'lere kadar Macaristan politikasında böylesi bir sanat ve kültür olayı ulusun gelişmesi yolunda bir adım olarak görülmemiştir. 1894 yılında Macaristan Hükümeti Pulszky'nin *Güzel Sanatlar Müzesi* planını kabul eder ve bu hayali gerçekleştirebilmesi için Pulszky'ya geniş ölçekte bir ödenek sunar. Sunulan bu 3.6 milyon forint'in (günümüz değeriyle yaklaşık olarak 2000 kilo altın) 1,5 milyon forinti müze binasının yapımı, geri kalan 2,1 milyon forinti ile de müzeye alınması düşünülen eserler için tahsis edilir (Vecsey,2001:9).

Müze içerisinde ilk galeri Macaristan'ın soylu ailelerinden *Esterhazy Ailesi'ne* aittir. Aileye büyük bir prestij ve farkındalık kazandıran bu galeri ve içerisindekiler 1871 yılında 637 resim, 35000 çizim ve 51000 baskı ile Macaristan Devleti'nin özel mülkü haline gelir (Vecsey,2001:11).

1884'te Ferench Pulszky'nin oğlu Karoly Pulszky galerinin yöneticisi olur. Babasının sahip olduğu tutkuya ortak olan Pulszky, geniş kapsamlı bir eser alımı politikası izler. Göreve başlar başlamaz öncelik verdiği çalışmalar, heykel koleksiyonunun geliştirilmesi, 17.yy Alman sanatçıları, 14 ve 15. yüzyıl Tuscan devasa resimleri olmuştur (Vecsey,2001:11).

Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi'nin resmi kuruluşu 1896'da gerçekleşir. Bu yıllarda Pulszky; 297 resim, 142 heykel, 50 çizim ve 600 gravürden oluşan çoğu harika eseri müze koleksiyonuna kazandırır (Vecsey,2001:11).

Müze yöneticilerine göre bu müzenin olağan dışı üstünlüğü; odalarının çağlara verdiği panoramik sunum özelliğidir. Pulszky'nin koleksiyon anlayışının temel prensipleri ise sonraki yıllardaki gelişmelerin temel anlayışı olarak benimsenmiştir. Ardından gelenler ise bu yolu daha ileri taşımaya ve müzeyi daha evrensel hale getirmeye çalışmışlardır (Vecsey,2001:13).

Takip eden yıllarda müzede önemli iki değişiklik yaşanır. 1934 müze hareketi olarak adlandırılan bu olayda, *Macaristan Ulusal Müzesi'nin* Antik Mısır Sanatı eserleri ile Etnografya Müzesi, *Güzel Sanatlar Müzesi'nin* Mısır koleksiyonu şekline getirilir. İkinci önemli olay ise, Müze içerisinde çalışmaların sergilenmesine dair yaşanan yer sıkıntısıdır. Bu problemi çözmeye adına 19. ve 20.yüzyıllarda Macaristan sanat çalışmaları 1957'de Macaristan Ulusal Galerisine taşınır (Vecsey,2001:14). Bu galeride Rönesans, Barok ve Maniyerist dönem çalışmalarını görmek mümkündür.

Resim 4: Macaristan Ulusal Galerisi

Günümüzdeki halini 1900 ile 1906 yılları arasında alan müze 1906'da halka açılır. Bu durum; Mimar Albert Schickedanz ve Fülöp Herzog'un bir eseridir. Eklektik-neoklasik tarzda yapılan müze binasının içi de tıpkı dışı gibi simetrik bir anlayışla tasarlanmıştır (Müzenin Resmi Sitesi,2013). Müze her yıl yarım milyondan fazla ziyaretçi almaktadır.

Resim 5: Müzenin kuşbakışı görünümü

Müze koleksiyonu 6 bölümden oluşur.

1. Mısır sanat koleksiyonu
2. Klasik antikçağ koleksiyonu
3. Ustalar koleksiyonu
4. Eski heykel koleksiyonu
5. Baskı ve çizim koleksiyonu
6. 1800 sonrası sanat koleksiyonu

Müzeden içeriye girdiğinizde sağda geçici sergilerin düzenlendiği salonlar, solda ise kalıcı koleksiyonlardan biri olan **Klasik Antikçağ Koleksiyonu**'nu görmeniz mümkündür. Tüm bu koleksiyon 5000 parçanın üzerinde esere sahiptir. Yunan, Etrüsk, Roma ve Greko-Mısır sanatından örneklerin yer aldığı bu koleksiyonun 1000 parçası kalıcı olarak sergilenmektedir. Antikçağ periyodunu kapsayan bu bölüm Macaristan'da tek olma özelliğini taşımaktadır.

Resim 6: "Vazo" 370-360 BC. Klasik Antikçağ Koleksiyonu

Girişin tam karşısında bulunan salon ise mermer salondur. Mermer salonun ardından **Rönesans ve Barok Koleksiyonları**'nı görmek mümkün. 3000'den fazla eserin bulunduğu bu bölüm, dönem olarak 13. ve 18. yüzyıl Avrupa Sanatı'nın en önemli sanatçılarına ev sahipliği yapar. Brugel, Cranach, Dürer, El Greco, Goya, Poussin, Raffaello, Rembrandt, Rubens, Tiepolo, Tiziano ve Velazquez bunlardan bazılarıdır.

Resim 7 : Mermer Salon

*Resim 8: Anthony Van Dyck
“Bir Adamın Portresi-Ferfikepmas”
1617-1620 Ustalar Koleksiyonu*

*Resim 9: Albert Dürer
“Genç bir adamın portresi- İfju Kepmasa”
1471-1528 Ustalar Koleksiyonu*

Müzenin birinci katı zemin katındaki sergi salonlarından farklı olarak daha küçük bölümlerden oluşur. Bu bölümde **1800 Sonrası Sanat Koleksiyonu**’nu görebilirsiniz. Delacroix, Carot, Courbet, Manet, Monet, Cezanne ve Gauguin gibi sanatçıların yanı sıra heykeltıraş Rodin ve Maillol’ün çalışmaları da bu katta yer alır. Yaklaşık olarak 10.000 çizim ve 100.000 baskının yer aldığı *baskı ve çizim koleksiyonu*, kullanılan kağıtların ışığa duyarlılığı nedeniyle sadece geçici sergilerde halka açılmaktadır. Leonardo, Raphael, Dürer, Altdorfer, Wolf Huber, Poussin, Rembrandt, Delacroix, Manet, Van Gogh ve Cezanne gibi sanatçıların baskı ve çizimleri bu geçici sergilerde yer alır.

*Resim 10 : Claude Monet
Blossom'da Erik Ağaçları
1879, T.Ü.Y.B.
1800 sonrası sanat koleksiyonu*

*Resim 11: Edouard Manet Barikat
1860, Kağıt Üzerine Karışık Teknik
Baskı ve Çizim Koleksiyonu*

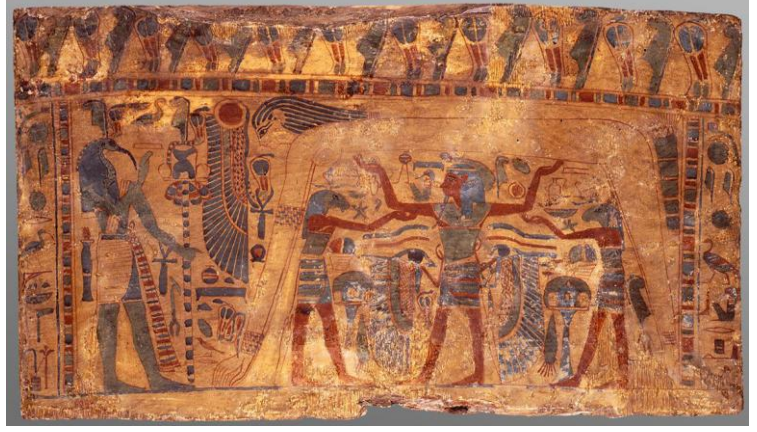
*Resim 12: Franz Xaver Messerschmidt
"Karakter Başı: Çocukça Ağlayan"
1771-83, Kalay, Kurşun Alaşımı
Eski heykel koleksiyonu*

Müzenin ikinci katında ise **Eski Heykel Koleksiyonu** bulunur. Uzun bir süre yer sıkıntısı nedeniyle açılmayan sergi 2013 yılının ilk aylarında kalıcı sergi salonlarında halka sunulmuştur. Rönesans ve Barok dönemi küçük bronz heykellerin yanı sıra ağaç heykellere de rastlamak mümkün. Bu katta Riemenschneider, Donner ve Messerschmidt gibi bölgesinde heykel periyodunun en parlak sanatçılarının çalışmalarını görmek mümkündür.

Müzedede yer alan diğer bir koleksiyon da **Mısır Sanatı Koleksiyonu**'dur. 1934'te **Macaristan Ulusal Müzesi** eserleri ve Etnoğrafya Müzesi eserlerinin bir araya getirilmesi ile yaklaşık 4000 parçadan oluşan bu koleksiyon merkez Avrupa'nın çeşitlilik açısından en zengin müzelerinden biridir (Wikipedia,2013).

*Resim 13: Adam Başı
Yaklaşık M.Ö 13. Yy, ağaç üzerine boyama
vernik.
Mısır Sanatı Koleksiyonu*

*Resim 14: Bir Tabuttan Fragman
1069-945 BC- Ağaç, boyama ve
Mısır Sanatı Koleksiyonu*

Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi'nin yapılış amacı ülkenin dinamik gelişimini gözler önüne sermektir. Eserlerin kalıcı olmasını, günümüzde halen bu müzenin yöneticisi konumunda olan Dr. Laszlo Baan bir güç sembolü olarak görmektedir. Ona göre;

“...dünyanın hızla değişmesine rağmen bize emanet edilen bu servet nesilden nesile kaybolmaksızın aktarılmalıdır....Bulduğumuz zaman ne kadar farklı olursa olsun şaheserler her dönemde farklı görünür ve bugün bize iletilen mesajları keşfedebilmek için onları tekrar tekrar yorumlamalıyız.....”(Vecsey,2001:5)

Bu bağlamda müze koleksiyonları ve sanatçıları arasındaki öznel ilişki her zaman duygusal anları da içinde barındırır. *Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi'nde* alanında uzman bir Türk sanatçısı/akademisyeni Prof. Hasan Pekmezci'nin eserinin de yaklaşık 30 yıldır yer alıyor olması ülkemiz ve sanat tarihimiz açısından büyük bir onurdur. Bu müzenin karakteristik yapısı ve koleksiyonunda yer alan sanatçılara eşdeğer bir tutku ile çalışmalarını gerçekleştiren Pekmezci'nin “Like a Flower I. 1982, oil on Canvas, 97x90cm.” isimli yağlıboya eseri bu müzenin daimi koleksiyonunda yer almaktadır.

Günümüzde *Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi* bağlı olduğu geçmişiyle, bulunduğu konumuyla ve sahibi olduğu koleksiyonlarıyla baba-oğul Pulszky'ların tutkularının vücut bulduğu çok özel bir yerdir. Bu mekan, döneme tanıklık eden sanatçıların en nadide eserlerinin izleyicisiyle bulunduğu ortak bir mekan olarak yaşamına devam etmektedir/edecektir.

*Resim 15: Hasan Pekmezci
"Bir Çiçek Gibi", 1982, Tuval Üzerine Yağlıboya,
Kalıcı Koleksiyon*

Sonuç:

Burada anlatılan bir müzenin öyküsü, sanat adına sanat ve kültürün değerini bilen toplumların yaşam önceliklerinin neler olabileceği konusunda önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Ülkemizde sanata ve kültür alanına yapılan ulusal yatırımlara bu açıdan bakıldığında ne kadar çok yol katetmemiz gerektiği ortadadır.

Çünkü müzeler ve kültür merkezleri toplumların tarihsel ve kültürel birikimlerinin gelecek kuşaklara taşındığı odak noktalarıdır. Sanatsal ve kültürel birikim, ulusal kimliğin temel taşları, uluslararası maddi-manevi ilişkilerin moral kaynaklarıdır.

10 milyon toplam nüfusa sahip Macaristan'ın; 1.7 milyon nüfuslu başkenti Budapeşte'de çeşitli alanlarda 79 müzenin bulunması bu bilincin ne denli ulusal bir politika olarak benimsendiğini gösterir. Bu açıdan bakıldığında 80 milyonluk Türkiye'nin bu alanda ne kadar çok çaba harcaması gerektiği ortadadır.

KAYNAKÇA

Vecsey, Axel, **Materpieces-Museum of Fine Arts Budapest**, İngilizceye Çeviren: Richard Robinson,1. Baskı, Keskeny es Tarsai 2001 ltd.

Budapeşte Güzel Sanatlar Müzesi Resmi İnternet Sitesi, Erişim Tarihi: 30.04.2013 , <http://www.szepmuveszeti.hu>.

Vikipedia, **Museum of Fine Arts (Budapest)**, Erişim Tarihi: 30.04.2013 , [http://en.wikipedia.org/wiki/Museum_of_Fine_Arts_\(Budapest\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Museum_of_Fine_Arts_(Budapest)) ,(14.03.2013).

* Yukarıda yazılı kaynaklara ek olarak makale, yazarın 16.04.2013 tarihinde müzede yaptığı araştırmalar, incelemeler ve görüşmeler sonucunda oluşturulmuştur.

Resim Kaynakçası:

Resim 1: <http://hg.hu/english?page=2#>

Resim 2: <http://budapest.varosom.hu/latnivalok/terek-parkok/Hosok-tere-2.html>

Resim 3: <http://www.geolocation.ws/v/P/73168048/photo-at-473051-99n-19439-98e/en>

Resim 4: <http://whereisbudapest.info/the-hungarian-national-gallery/>

Resim 5: http://www.legifoto.com/magyar/galeria/szepmuveszeti_muzeum_teteje/

Resim 6:

http://szepmuveszeti.test.netrix.hu/adatlap/lucaniai_nestoris_vorosalakos_diszitessel_brooklyn_13332

Resim 7: <http://www.traveloutthere.com/museum-of-fine-arts>

Resim 8: http://www.szepmuveszeti.hu/adatlap_eng/portrait_of_mananthony_van_9243

Resim 9:

<http://www.muemlekem.hu/magazin/szepmuveszeti%20muzeum%20kiallitas%20japanban>

Resim 10: http://www.szepmuveszeti.hu/adatlap_eng/plum_trees_in_blossom_claude_598

Resim 11: http://www.szepmuveszeti.hu/adatlap_eng/barricade_edouard_manet_11169

Resim 12:

http://www.szepmuveszeti.hu/adatlap_eng/character_head_childish_weeping_franz_2894

Resim 13: http://www.szepmuveszeti.hu/adatlap_eng/head_of_man_14579

Resim 14: http://www.szepmuveszeti.hu/adatlap_eng/fragment_of_coffin_13353

Resim 15: Ramazan Can arşivi.